



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Mariae Gratiani A Burgo S. Sepulchri Episcopi Amerini De Vita Joannis Francisci Commendoni Cardinalis Libri Quatuor

Graziani, Antonio Maria

Parisiis, 1669

Cap. VI. De competitoribus Regni.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9616

De competitoribus Regni.

CAPUT VI.

COMPETITORES erant Regni permulti claro omnes genere; neque enim sæpè accidit, vt Imperium eâ amplitudine stet, nullo certo successore alienæ ambitioni expositum, cefsurum ei, quem multitudinis favor prætulisset, quæ ne norat quidem, aut viderat vnquam eos, de quibus tantum iudicium factura, quibus summam de se potestatem traditura erat, solam famam, vel ex vano, levibusque auditionibus haustam, vel callidè fictam, jactatamque secutura. Primus sermone vulgi Moscorum Princeps ferri est cœptus, cuius Regnum Polonis finitimum à Borysthene, quo ferè à Lithuanis dirimitur, ad vsque vltimas Septentrionis plagas, ignotasque gentes, & glaciale Oceanum latissimè patet, atque inde à finibus Sueciæ, & Fislantiæ sinu per feras plerasque, ac barbaras nationes ad Caspium mare, Tanaïmque flumen extenditur, Scytharum quoque populos aliquot proximis annis domitos continens. Hunc vota magis, quàm studia hominum expetebant: sicut enim conjunctas sub vnus imperium Regis tot gentes, nationesque habere magnificum Polonico nomini omnes rebantur; ita Regis ipsius sævum, atque

que atrox ingenium, & impotenti dominarui, omnibusque soluto legibus assuetum reformidabant. Quidam filium ejus respiciebant, dictumque Sigismundi Regis memorabant, Polonis è Septentrione petendos Reges. Sed neque Moscus ab insita superbia Legatos, qui peterent, misit, & utriusque mentionem Cotchevicius, cujus supra meminimus, privatis etiam odiis illis infensus auctoritate sua discussit. Proximus huic Rex Sueciæ fuit, qui quia sororem Augusti in matrimonio, atque ex ea filios habebat, & peropportune duo Regna adversus Moscum communem hostem conjuncturus erat, haud vanâ spe in eam petitionem descendere videbatur; atque hunc jam inde à paterna defectione corruptum hæresi hæretici ferè provehebant. Idem ab eadem causa etiam Duci Prussiæ studebant adolescenti, neque ætate satis ad id ferendum onus maturâ, & valetudine mentis ne suo quidem habendo, nedum alieno quærendo Regno habili. Sed neque puerum, neque stolidi ingenii Regem Firleius, compluresque alii videbantur, dum in disciplina contemptenti Catholicæ pietatis jura institutum, & eorum beneficio obnoxium haberent. Quin hunc opportunum rationibus suis vel ob id maximè expetebant, quòd ei nomen modò Regium relicturi, regimen rerum ipsi habituri essent. Quanquam sunt, qui Firleium ex Prussi spe tantum pecuniæ aliquid captasse credunt, cujus & ipse egens tali tempore erat, & ad patranda consilia magnâ vi

+ videtur deesse vix
repulsuri vel
rejecturi

opus esse sentiebat. Gentilem quoque hujus Brun-
 deburgium, qui ab oppido Anspachio, cui domi-
 natur, cognomen habet, hæreticorum quidam sub-
 jiciebant; alii item Augustum Saxonem, magnæ
 Regulum dignitatis, magnarumque apud Germa-
 nos opum: sed utrumque multitudo abhorrens à
 Germanis, ut ferè finitimarum gentium discre-
 pant animi, respuebat. Injecta quoque mentio est à
 quibusdam Stephani Bathorii, qui paulò antè mor-
 tuo intra adolescentiam Joanne Transsylvaniæ Re-
 gulo, ad Provinciæ illius dominatum popularium
 studiis fuerat evectus. Sed ille vix dum firmato
 domi principatu, novum foris quærere Regnum
 maturum rebus suis non ratus, petitionè in præ-
 sentia abstiit; atque hic est ille Stephanus, qui
 biennio post hoc ipsum Regnum est adeptus,
 cui tantum fortuna, quæ plerumque veræ virtutis
 est comes, indulfit, ut honesto quidem inter
 suos genere, sed fortunâ pertenui natum, & *con-*
contentum *temptum* modico amicitia gradu, quem apud
 Joannem Principem ipse sibi per industriam, at-
 que bonas artes fecerat, nec ultra spes suas pro-
 ferentem, quàm ut rem domesticam sub illo au-
 geret, & partam gratiam, dignitatè que tue-
 retur, ad patriæ prius suæ, deinde ad Poloniæ Re-
 gnum extulerit. Joannes in fide Turcarum erat,
 beneficiariamque ab iis Transsylvaniam habebat,
 quorum fretus opibus etiam Ungariæ Regem se
 ferebat; vnde illi crebræ cum Maximiliano Cæsa-
 re contentiones erant, & ut rarò bellis, ita mu-

tuis in fines excursionibus, latrociniisque, quibus Ungarorum gens gaudet, sæpè se infestabant. Per has occasiones, ut cuique mala mens, malæque domi spes incidissent, ab utroque ad alterum frequenter transfugiebant; (& sunt Ungari fide ad omnia temporis momenta mobili) sed & Joannes ipse, & Transsylvani omnes pravæ religionibus, communi malo hujus ævi, infecti animos, à Catholicæ Ecclesiæ fide desciverant. Stephano eximium geminæ laudis decus tribuitur, neutram, neque pietatis quam Deo, neque constantiæ quam Principi debebat, fidem fefellisse. Adjecerunt etiam Polonorum plerique animum ad Gulielmum Rosenbergium, Bohemum Principem, Legatum Cæsaris. Hic Romano sanguine, gente Ursinâ ortus, clarâ nobilitate apud Bohemos eminens, genus opibus, opes animo, ac virtute æquabat. Sed illi omni spe potior fides, quam Cæsari debebat, fuit, mentionemque sui vllam in comitiis fieri vetuit. Verùm hos omnes longè & generis amplitudine, & Catholicæ pietatis laude, & præclaræ indolis famâ anteibant duo adolescentes, Ernestus Cæsaris filius, & Henricus Regis Galliæ frater. Ernestus, & opes patris non magnæ solùm, sed propinquitate ipsâ maximè opportuna Poloniæ res affectanti, & Catholicorum studia antè, ut docuimus, à Commendono comparata, faciliè ut cæteris præferretur, tenuissent, ni cessatum à Maximiliano primùm, deinde etiam turbatus ordo agenda rei, & cuncta a-

liis super aliis erratis corrupta, sicuti demonstratum à nobis est, fuissent. Henricus ad Regnum, quod ei summis omnium ordinum studiis est delatum, pænè per jocum à paucis est accersitus; affirmari certè potest nemini antè cognitum, visumve eorum, à quibus expetitus, creatusque Rex fuit. Venerat fortè in Poloniam è Gallia pumilio quidam Polonus natione, ac natus etiam honestè, (Crasofchio nomen fuit) qui adolescentulus rarâ parvitate in Galliam abductus, dono datus Reginae, diu inter oblectamenta Regum fuerat: scitus ipse, & ingenio solertior, callidiorque, quàm pro modo corporis, ita rem suam naviter egit, ut pecuniosus, & locuples paucis annis evaserit. Senex factus revisere patriam, suosque agnoscere, agnoscique cupiens, in Poloniam, vivo adhuc Augusto, redierat, multaque, ut fit, de Regia Galliae, de Regni opibus, de Rege, deque Henricorum fortè Regis fratris exercitus adversus quotannis rebellantes hæreticos Galliae secundâ bellicae laudis famâ ductante magnificè omnibus conviviis, quibus sæpè à proceribus adhibebatur, prædicabat: & mortuo demum Augusto, cum omnibus propè sermonibus de futuro Rege quæreretur, palam ut Henricum sibi Regem asciscerent, omnes sollicitabat; donec Andreae Sborovii instinctu ab aliquot nobilitatis principibus, qui consilia cum Sboroviis sociaverant, in Galliam est missus, & datis ad Regem, Henricumque litteris, quibus operam pollicebantur, ire pro-

perè, eosque ad mittendos Legatos, qui peterent Henrico Regnum, adhortari est iussus. Tanta enim alienatio à Cæsaris domo fuit, ut quem in limine Regni, atque in oculis propè suis habebant, Regem Regibus natum, regiâ indole petentem, offerentemque se rejicerent; è Gallia longissimè dissitum, ignotumque ultro accerferent. Nec homunculus defuit rei, nec Reges aut nuncium, aut nuncii auctores sprevere. Illo igitur eadem celeritate, quâ venerat, ad Polonos redire, & ad futuros in tempore Legatos renunciare iussu, haud segniter Galli negotio institerunt, æmulatione in Austrios incensi, & magnoperè ad gloriam gentis suæ rati pertinere, si bellicosissimæ nationes ab ultimis Europæ terminis Regem sibi petitem in Galliam misissent. Et Carolus Rex cum fratris potentiam & infringere parum fraternum, parumque tutum putaret, & ferre grave sibi, Regnumque sentiret, per speciem honoris amoturus Henricum, Galliamque propè altero jam Rege exoneraturus videbatur. In Polonia serpebat quidem in dies magis per hominum ora Henrici mentio; sed locorum, interjectarumque terrarum longinquitas consistere in illo magnoperè animos non sinebat, & eum Ernesto potiùs objici, quàm veris studiis expeti plerique credebant. At ubi adventare è Gallia Legatos, & mox ingressos fines, est auditum, & vulgata promissa, commodaque sunt, quæ genti publicè, privatimque allaturum Henricum Legati, fautores.

que eorum studiosè disperferant ; omnis illa animorum à Cæsare defectio vertit in favorem Henrici, & ipsi etiam Cotchevicius, Radgivillus, Laschius, aliique qui se initio Cæsari obtulerant, quâ indignatione adversus eum, quâ præmiis, promissisque ingentibus Gallorum illecti multitudini se junxerunt ; adeoque inde inclinatio voluntatum omnis in Henricum incubuit, hinc studio illius, quem summis laudibus efferi à Principibus suis audiebant, hinc alienatione à Cæsare ; adeoque hic ardor animorum pariter omnes Senatores, Equites Catholicos, hæreticos traxit, ut si tum habita comitia forent, ne dubitandum quidem esset, quin sine vlla aliorum mentione, vnus omnium suffragiis Henricus Rex fieret : tanto impetu multitudo, venti ingruentis instar, quò semel inclinavit, præceps fertur. Spatio, atque morâ (nam ipsum propè annum interregnum tenuit) ardor paulùm elanguit, & Gasparis Colinii, multorumque cum eo Ugonotorum in Gallia cædes etiam plerosque hæreticorum ab Henrico avertit. Is enim Colinius eum magnam Galliæ partem novâ religione, & Calvinianæ hæresis pestiferis erroribus opplevisset, cui pro disciplina est legum, Magistratuumque omnium reverentiam exuere, impia sacrorum jura vi, atque armis vindicare, divina, humanaque libidini suæ subjicere, ita se ducem Novantibus inde res, & omnia sævis seditionibus, bellisque turbantibus præbuit, ut totâ civili sanguine conspersâ Galliâ, per fune-

stas patriæ, gentisque suæ calamitates, perque cla-
 des, & vulnera robustissimi ante illum Regni, ad eas
 pervenerit opes, quibus metu sui Regem terre-
 ret: Regiam certè domum nemo vnquam acrius
 oppugnavit, nemo exitio vltimo propiùs adduxit.
 Hunc sive aliter mederi publicis malis, quàm eo
 sublato Galliæ vexatore, non posse Regis mater pu-
 taverit, seu ipsum parantem fraude, atque insidiis
 Regi, fratribusque, ac matri ipsi necem afferre
 occupavit, opprimere captatum fictâ gratiæ re-
 conciliatione, Lutetiàmque cum factionis prin-
 cipibus pellectum magna cum omnis generis U-
 gonotorum cæde trucidari iussit. Ea cædes Polo-
 niæ hæreticos (nam Henrico id facinus imputa-
 bant, cuius esse insigne in Colinium, sectamque
 illam odium didicerant) ab eo vehementer alie-
 navit, vt nisi lenisset paulatim rem rumor, & Ca-
 tholici pro Henrico constantissimè steterint, per-
 agi comitia sine magno certamine nequivissent.
 Hæretici igitur deserto Henrico, rem ad Regem
 Sueciæ trahere conati sunt: sed vbi consentien-
 tibus Catholicis, & alium quàm Catholicum Re-
 gem ne auribus quidem admittentibus, non satis
 ad id opum in sese esse senserunt, aliâ viâ solve-
 re consensionem Catholicorum, & studia in Hen-
 ricum rescindere sunt aggressi. Omnibus cœti-
 bus, consiliisque monebant, hortabanturque
 multitudinem, vt spretis alienigenis, & externis
 Regibus, è sua potissimùm gente Rectorem Reipu-
 blicæ darent. Tot esse inter ipsos nobilissima-

» rum familiarum proceres, seu robore, ac digni-
 » tate corporis, seu vi, atque præsentia animi cui-
 » vis externo Regi pares, suæ certè Reipublicæ
 » multò quàm illos peritiores. Deligerent ex his,
 » qui vnà secum eadem disciplina, eodem more,
 » iisdem sub legibus nutritus, altusque crevisset,
 » qui hanc terram vt patriam, incolasejus vt cives
 » suos coleret, non qui Poloniae Regnum accessio-
 » nem modò suæ potentia existimaret. Majores suos
 » olim destitutos, vt nunc, Regum stirpe, cum haud
 » facile propter multorum ambitionem in vnum
 » Principem consentirent, potius quàm imperium
 » in se alienigenis crederent, ad Piastrum illum non
 » humilis modò, sed etiam sordidae fortunæ homi-
 » nem è caupona abstractum, Regnum detulisse;
 » nec ipsos illius, nec Rempublicam posterorum
 » ejus, in quibus ad multa sæcula propagatum est
 » Regnum, pœnituisse. Cur ipsi se vltro alieni fan-
 » guinis Regi subicerent, petito ex iis gentibus,
 » quibus virtute nunquam concessissent? cur suis
 » alienos præferrent, & quorum cognitam, & bel-
 » lo, pacèque spectatam industriam haberent, iis
 » ignotos, & vanis tantùm rumoribus commenda-
 » tos anteponerent? cur denique Polonicum no-
 » men eâ ignominiâ notarent, idque iudicium pro-
 » pè in conspectu orbis terrarum ferrent, neminem
 » Polonum aptum Regno esse? Advenæ ergo Re-
 » gi, ignaro legum, ignaro patrii moris, linguæ
 » etiam patriæ experti, dederent se veluti pecora nu-
 » tu, ac sonitu regenda: quonam modo parituri ei,
 &

& dicto audientes futuri sint, quem ne intelli-
 gent quidem loquentem? Quænam illi cura cu-
 stodiendarum legum esse possit, qui leges ipsas
 ignoret? Et quid intelligerent cum peregrino
 Rege peregrina jura, peregrinos ritus, peregrina
 omnia accipienda esse, & patriam disciplinam,
 majorumque instituta, quibus stetit, in eam-
 que amplitudinem crevisset Respublica, obliviscen-
 da iis esse? Hoc genere orationum hæretici distur-
 bare consilia Catholicorum, aperire spei suæ adi-
 tum, & munire sibi ad Regnum viam conaban-
 tur; & movissent haud dubiè multitudinem, nisi
 docta à Principibus fuisset, non posse Regem Po-
 lonici generis fieri, nullius enim ita eminere vir-
 tutem, fortunamve, cui alii cessuri subjecturique
 se essent, neque posse in id descendi certamen si-
 ne gravi, ac propè certo civilis belli periculo, ne-
 que civile bellum sine peste, ac pernicie Reipu-
 blicæ excitari. Quæ quidem de ea re differerent,
 magis verè dici, quàm factu facilia esse. Et eos
 quidem aliò spectare, quorum cogitatis non pa-
 carâ, & concordî, sed divulsâ, ac discrepante Re-
 publicâ opus esset. Et Archiepiscopus Gnesnensis
 apertius in eorum impotentem ambitionem, im-
 pudentiâque investus, qui per hæc sibi ad Re-
 gnum, atque ad vanas, quas affectarent, spes,
 munire viam conarentur: Quem, inquit, nostro-
 rum putatis alteri cessurum? aut si cederemus in
 præsentia, quam auctoritatem ad regendos tot
 populos habiturum novum creditis Regem in pri-

Ecquid

» vata nuper fortuna conspectum? Semel feliciter
 » insanitum sic à majoribus nostris, qui quò aliquem
 » tandem finem discordiis suis invenirent, quem-
 » dam sibi Hultai (hæc vox Polonicè cauponem si-
 » gnificat) Regem fecerunt. Non tali rectore Rei-
 » publicæ tempora egent, sed cui regio genere or-
 » to, regio cultu, regiis artibus instituto, Regi ipsi
 » parere nemo dedignetur. Sic agi de comitiis est
 » cœptum, in quibus non tam de Rege creando in-
 » ter Principes, quàm per quos crearetur, certa-
 » men fuit, dum quisque hanc facultatem ad suam
 » potentiam trahere studet, & auctor quisque, &
 » Princeps gratiæ apud novum esse vult Regem.

*De impia hereticorum fraude, quam confede-
 rationem ipsi appellarunt.*

CAPUT VII.

UT quisque sciret quem in locum, quòdque
 ad tempus ad creandum Regem conventu-
 ri essent, (nam suffragii jus vniversa ex æquo No-
 bilitas toto fusa regno, nullo census, aut honoris
 discrimine habet) indicitur ad Kalen. Junii Var-
 saviam concilium, in quo consultis ordinibus,
 ex omnium sententia ea res statueretur. Et ad-
 fuere frequentes Senatûs, Equitèsque. Discepta-
 tum de vtroque nonnihil est cum Lithuanis,
 qui, & tempus in Maium mensem rejiciebant,
 & locum Parzoviam, Lithuania oppidum in fini-